

חלום אמריקאי אחר * נפתרה תעלומת החרוזן

אורבוכ * „אזנה כרוייה ללבטיה של האשה...“ * פולחן החייל המת

תרגום

רוזוטר

קורט וונגוט (1922) נחשב לאחד הסופרים האמריקאים הבולטים של ימינו. ספיו שראויור בעברית עד כה: אחא לילה; ברת מיטבוים חמש ועריסת החתול; בימים אלה ראהאור בתרגום לעברית ספר רביעי מפרי עטו של סופר מעולה זה, תחת הכותרת יברך אותך אלוהים אדון רוזוטר...*

וונגוט עוסק בספר זה בגדול הפולחנים האמריקאים — החלום האמריקאי — הוא פולחן חופש-היוזמה ועגל-ההוב, הפולחן אשר מודד את תושבי ארצות-הברית לפי הכסף שמצוי ברשותם. בפתח לספר מצויה ציטטה מדבריו של ארייט רוזוטר, „מלחמת“ נשיא קרן רוזוטר, האומר: „מלחמת“ העולם השנייה הפתימה — ואני הולך לך, כצהרי יום, וחצה את כיכר טיימס עם לב ארמני על חושי...“

למרות שדומה כי אותו רוזוטר הוא הנפש-הפועלת המרכזית של הספר, הן גיבור האמיתי הוא הממון, ככתוב בראשית הפרק הראשון: „כסוב כסף הוא הדמות הראשית בספר הזה על-אודות בניארם, ממש כשם שסכום רבש עשוי

* שני הראשונים ראואור בהוצאת זמורה-ביתן-מודן והשלישי בספריה לעם של עם-עובד.

** קורט וונגוט — יברך אותך אלוי היים אדון רוזוטר; עברית: אבירמה גולן; הוצאת זמורה-ביתן-מודן; 165 עמודים (כריכה רכה).

*** לב הארמני הוא עיטור המוענק לחיילים אמריקאים שנפצעו בקרב, או כחוצאה מפגרות אויב.

בהחלט להיות הדמות הראשית בספר על אודות דכוריים...“ הסכום הוא: 87,472,033.61 דולר — הונה של משפחת רוזוטר ב-1 ביוני 1964, ההון המישפחתי ה-14 בגודלו בארצות-הברית. הסכום הוכנס לקרן כדי שפקידי מס-ההכנסה, ישאר חספנים שיטמים אינו רוזוטר, לא יוכלו להניח עליו את ידיהם...“ נשיאות הקרן עוברת בירושה בין בני רוזוטר, על-פי תקנות שאינן רחוקות ממינהג הכתר הבריטי.

עורך-דין צעיר ממוצא לבנוני בשם נורמן מושרי מניה את עיניו על ההון האמור. מושרי, בוגר מצטיין של בית-הספר למישפטים באוניברסיטת קורנל, הן עובד כפרקליט במישרד הפרקליטים הן מטפל בעיסקי הקרן, מסמל את האמביציה למימוש של החלום האמריקאי. במשך תקופה ארוכה הוא מתכנן כיצד להביא כליה על הקרן. הוא מפשפש בתיקים הסודיים של הקרן, ומתקדם בעיקר על אותה פיסקה הקובעת, „את פילוקו המיירי של כל נאמן שהוכרו בלתי-שפוי...“ בידיעה כי „אלויט רוזוטר, בנו של הן סנאטור, הוא מטורף...“

תחבולתו של מושרי, המתבססת על אי-המשך שיר של השושלת, היא למנות לנשיא הקרן, „רוזן מרודי-אילנדר...“ ש מושרי ישמש לו נציג.

אחד המיסמכים, שעליו מניח מושרי את ידיו, הוא מגילת שושלת בני רוזוטר, הנפתחת בנח אוחיו ג'ורג' / שירשו קודם מילחמת-האזרחים 600 דונאם אדמה חקלאית. סיפור התעצמות ההון של מיש-פתח רוזוטר, הוא סיפור הברוננים השרדיים, ככותרת סיפרו של מתינו ג'וזף-סון, המתאר את עלייתם של מישפחת העילית האמריקאית, והאופן שבו מצצו את לשדה של אמריקה ואת לשד עובדיהם. וונגוט עוסק בתהליך הניווט של נצר חלוצים אלה.

מושרי מנצל את הליכי הגירושין של אלויט רוזוטר מרעייתו סילביה, המתגוררת בפארסי. שוכר כספת גדולה, ופונה בתוקף תפקידו הפרקליטי אליה, בתביעה כי תשגר אליו את ההתכתבויות בינה ובין אל-יוט במשך שנות נישואיהם. „ברואר חוזר קיבל מושרי חמישים ושלשה מיכתבים...“ שאותם הוא מצרף לתיק שהוא מכין ל-הדחת רוזוטר אחד, ולהכתרת אחר.

סיפור חייו של אלויט רוזוטר („נולד בשנת 1918 בושינגטון-די-סי...“), מסביר את הרקע לראיית-העולם השונה שלו. בדצמבר 1941 הוא עזב את בית-הספר למישפטים של הארווארד כדי להתנדב לחיל-הרגלים. במהלך המלחמה-העולמית השנייה הפך מפקד-פלוגה בדרגת סרן. לקראת סוף המלחמה עבר התרחשות דראמטית, שבמהלכה ירה בנער בן 14 אירוע זה שיבש את חייו, והפך אותו ללא-יוצלה במחוזי החלום האמריקאי. הוא חל מבצע מעשים תמוהים, כמו השתתפות בכינוס של סופרי מדע-בידיוני וחלוקת המחאות לנוכחים באולם, שיכרות מתמדת בחברת כבאים ושאר מעשים אשר עשויים להיראות לציבור כסירוף.

אלויט רוזוטר התגורר במחוז רוזוטר, בקהילה ששמה אבונדיל, ביחד עם רעייתו — עד שזו לקתה בהתמוטטות-עצבים. הוא התגורר בספקידירה ספקימישרד. ש בה היו שני טלפונים. האחד שחור — אשר נועד לאומללים ולמוכים למיניהם, שלהם היה מעליק מחסדי קרן רוזוטר, וטלפון שני, אדום — שהיה קשור לתחנת מכבייה-אש שממולו. שהוא היה אחד מ-מפקדיה. חייו התנהלו בין הטלפון השחור והאדום.

חייו המוזרים של אלויט רוזוטר קיבלו מיפנה, כאשר סילביה, רעייתו, שבה לארץ-צות-הברית כדי להתגרש ממנו, בעיקבות תכסיסיו של נורמן מושרי, שתיכנן בתחילנות מזהירה את צעדיו לחילופי-הגברי בקרן רוזוטר. סילביה מספרת לסנאטור

רוזוטר האב ולפרקליטיו את סיפור התאהבותו באלויט. מערכת היחסים בין האב והבן מתוארת על משבריה ועל אי-ההבנה העקרונית השוררת ביניהם. האב, שהוא אחד מראשי הימין בסינאט, אינו מרוצה מדאגתו של הבן אלויט לחלכאים ולנדכאים של אמריקה. הוא מטיח בו באחת מפגישותיהם: „הגענו לרגע אירוני מאוד בהיסטוריה, שבו סנאטור רוזוטר מאינדיאנה עומד לשאול את בנו, האם

ציניקן וונגוט האיש השפוי ביותר באמריקה

אתה — או האם היית פעם — קומוניסט? והבן משיב: „טוב, יש לי מה שהרבה אנשים בוודאי מכנים מהשכות קומוניסטיות... אבל כשם אלוהים, אבא, אף אחד לא יכול לעבוד עם עניים בלי להתפרק על קארל מארקס מפעם לפעם, או להתייחס רק על התנאי, עד כמה שזה עוזר...“ זה עימות ללא תכלית, שכן האב ממשך במאבק נגד הקומוניזם והרדיקאליזם של אמריקה, והבן נלחם באלה בדרכו שלו („מנהגו של אלויט לשלוח מניה של איי-ביי-אם לכל ילד שנולד במחוז...“). הפרקליטים והאב מתאמים מיפנס בין אלויט ובין אשתו, בעיר שלושה ערבים ייפנשו אלויט וסילביה לשם אמירת שלום אחיונה, באולם, בלובי-שבמלון, מארוט באינדיאנאפוליס. זה היה מעשה מפיכך מאוד לגבי שני אנשים בה חולים וכה אזהבים...“ זימון זה טורף את קלפי ה-סיפור, ומוליך אותו מהשיגרה הרוזוטרית לקראת אבדון או גאולה. הפרקליט מושרי רי מקדם במהירות את נסיון ההדחה שלו, ועלילת-הסיפור עוברת לנצר יחסין צדדי ושכות, פרד רוזוטר, המתגורר בפסי-קונטוויט, רוד-אילנד — דמות עלובה, מעוכה ומרוטה. הוא מתפרנס כסוכן פר-ליסית-ביטוח, והרגעים היפים בחייו הם: „זה בא כשבאה אלי כלה ואומרת, אני לא יודעת איך הילדים ואני נוכל להודות לך על מה שעשית בשפילנו. יברך אותך אלוהים, אדון רוזוטר...“ רגעיו הקשים מקורם באשתו המתוסכלת, קרוליין, הן מצויה תחת השראתה של ידידתה הלסבית העשירה אמאניטה באנטריין.

אביו של פרד רוזוטר התאבד בימי המשבר הכלכלי של שנות ה-30 בארץ-צות-הברית, ופרד נשא בכל התיסמונות האפשריות של בן למתאבד. פרד חי בתחושה שהוא מצוי כל העת על סף התאבדות.

צייד האורפז

עמודיהם (צייד הצביה; מות ליסנדה; נמלים; מות דניאל ובית לאדם אחד). מריאליזם ישראלי נוקב, בעל איכויות לשוניות ועי רכים חברתיים. העביר אורפז את סיפוריו לנתיב המוליך לסמלים מאוד לא משכנעים — חלות ונרות-שבת, זיכרונות גילוח ותלישות מערכות החיים והחברה בישראל. הדבר הגיע לשיאו בי סיפרו האחרון רחוב הטומזנה.

באחרונה פירסם אחד מכתבלי הספרות רשימה באחד הצהרונים, תחת הכותרת אורפז: אורפז בתוספת, ובה סיפר לקוראיו שאורפז, „בפרסם ענת תשמ"ב החליט לתקן מעוות ולהחיות את שם המשפחה הישן מן הנשייה בהצמידו אותו אל השם העברי...“ מעשה אשר אינו עניין של מה בכך, אלא נסיון בולט ומוחץ לתצות בינו ובין הישראליות, לשוב אל הגלות — דבר שאותו עושה יצחק אורפז בעבודותיו הספרותיות.

מולה של הספרות הישראלית הוא, שמחר בוקור לא ימצאו הקוראים בחנויות הספרים, ספרים מאת עמלום קרלוינר (עו); אהרון גרינברג (מגד); חנוך הפלגנד (ברטוב); מנשה שמרוקים (שמיר); בנימין המרשטיין (תמוז) ושמות נוסים פים שלא יאמרו דבר לשוחר הספרות הישראלית.

הסבת השם של אורפז היא בעלת מש-מעות חמורה. מסתתר מאחיה חוסר-אמון בתהליך ההמשכיות של הספרות הישראלית. פנייתו לפני שנים למדור זה וההתחשקות או לשם אורבוכ היתה חוסר-יודש אלמני-טרי, אשר אינו פחות מחוסר-יודש איני-טלקטואלי.

מחבר אורפז / או אורבוכ חוסר יודש

החוייה הישראלית

לפני כמה שנים פירסם פרוז, כתביהעת לספרות, (חוברת 15-16, יוני-יולי 1977) שני שירים מאת משורר אלמוני ובלתי-ידוע בשם י.א. אורבוכ, תחת הכותרת החיים הם חגיגה ויש רגע כזה על הער (באחד מהם כתב אותו אורבוכ: „כשנצלתו מן הקומה העשירית היתה מהומה גדולה. / אלף בני אדם שלחו אלי ידיים / אלף בני אדם הניעו ראשיהם / ואני עופתי על פניהם כמו דגל בחגיגה גדולה...“).

בדיקה קצרה באופני שימוש הלשון, הדימויים, פרטים שבתוך השירים (קומה עשירית, כיכר וכו') הולוכה לכיוון אחד ויחוד, למחבר יצחק אורפז (שבכסטיקון לספרות העברית כך התברר, מופיע שמו הקודם אורבוכ). סידרה של שאלות אצל עורכים ועסקני-ספרות, ביססה את ההנחה כי י.א. אורבוכ הוא לא אחר אלא יצחק אורפז.

עובדה זו פורסמה בנמר של נייר והביאה לכמה גיחוכים מלאי-סיפוק בתיקפה, שכמה מתכנסים עסקני-ספרות בתל-אביב, ולמכתב-אישי של אורפז, שבו הוא טען כי אין לו קשר עם אותו י.א. אורבוכ וכי אכן קיים אדם בשם זה — והוא אשר חיבר את השירים. נמר של נייר פירסם את דבריו של אורפז תוך הבהרה, כי למרות זאת, אין לו ספק בכך שמחבר אותם שירים הוא יצחק אורפז.

אורפז, אשר שיאהיגיוני הספרותיים היה כסיפרו הראשון והמעולה עור בעד עור, הצליח בתוך תקופה קצרה לייצר סידרה של ספרים, אשר המכנה המשותף שלהם הוא השיעומם המתמשך וההולך בין